

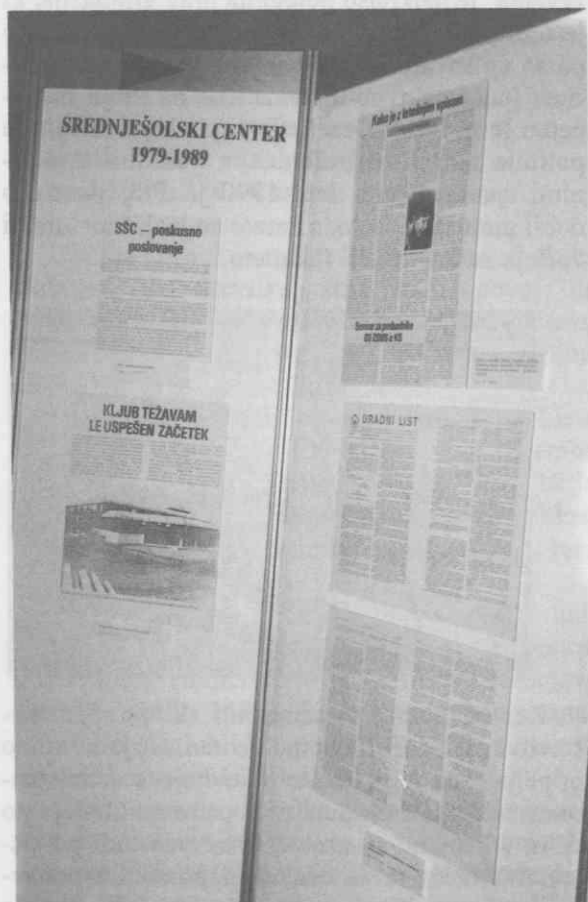
PTUJSKA GIMNAZIJA 1869-1994

Razstava na ptujskem gradu

Letos je minilo 125 let, kar se je majhno in takrat že močno stagnirajoče mesto Ptuj pri deželni vladi uspelo izboriti za nižjo gimnazijo. Ob proslavi tega jubileja so ptujske kulturne ustanove (Pokrajinski muzej, Zgodovinski arhiv in Knjižnica Ivana Potrča) v sodelovanju z Gimnazijo pripravile razstavo "Ptujška gimnazija 1869-1994". Razstava je bila na ogled v mesecu oktobru, postavljena pa je bila v dveh prostorih v pritličju ptujskega gradu.

Razstava je skušala prikazati delo in življenje na gimnaziji v obdobju, ki se zdi na prvi pogled relativno kratko. Vendar, če podrobneje pogledamo ta čas, vidimo, da je to obdobje velikih sprememb in intenzivnega življenja. To je čas dveh svetovnih vojn in čas, ko so nastajale in minevale države in se spreminjale politične ureditve. Gimnazija je v tem kratkem obdobju delovala v petih (pogojno vzeto celo v šestih) državah, ki so bile po svoji politični ureditvi zelo različne - od monarhije do republike. V skladu z vsakokratno državno ureditvijo je bil urejen tudi šolski sistem, katerega cilje je morala gimnazija zasledovati in izpolnjevati, obenem pa je bila pogosto prepuščena sama sebi, vsaj kar se osnovnih pogojev tiče (permanentni problem ptujske gimnazije je bil ustrezen prostor).

Avtorji so razstavo zasnovali kronološko, kot neke vrste sprehod od začetkov gimnazije do danes, saj se razstava konča z letom 1994. Gimnazijo so predstavili po posameznih sklopih, teme za razmejitev pa so bila različna poimenovanja in preimenovanja šole ter šolske reforme. Obiskovalec se je na razstavi seznanil tudi z glavnimi procesi in značilnostmi ter utripom v širši družbeni okolici, ki je na življenje gimnazije imela velik posredni in tudi neposredni vpliv.

Jubilejna razstava o ptujski gimnaziji je bila po obsegu relativno skromna. V opravičilo avtorjev je treba povedati, da je prvotni koncept predvideval dvakrat večji obseg razstave, kot ga je ta dejansko imela. Za to večjo razstavo je bil narejen tudi izbor gradiva (prav zato, ker gre za mlajše obdobje, je materiala za razstavo - arhivalij in drugih eksponatov - na voljo več kot preveč), vendar na žalost iz finančnih razlogov ta verzija ni mogla biti realizirana. Avtorji so tako bili prisiljeni narediti izbor iz izbora materiala, zbra-

nega za razstavo, kar je seveda bistveno vplivalo na celotno predstavitev gimnazije in na povednost razstave. Skromna finančna sredstva so botrovala tudi temu, da razstave ne spremlja katalog, ki bi nudil možnost dodatnega informiranja obiskovalcev razstave.

V prvem delu razstave je bilo na panojih in v vitrinah predstavljeno šolstvo na Ptujju pred ustanovitvijo gimnazije, nacionalno prebujenje sredi 19. st. in prizadevanje malega provincialnega mesta za to, da dobi gimnazijo.

Prizadevanje je obrodilo sadove in leta 1869 je Ptuj dobil Deželno nižjo realno gimnazijo, to je bil tip gimnazije, ki so jih takrat ustanavljali. Dijaki so se lahko v tretjem razredu odločili za grški ali francoski jezik. Na Ptujju se je večina dijakov odločala za grščino, torej za humanistični tip gimnazije in ne za realnega. Na podlagi tega je deželni zbor 1878 sklenil, da postane ptujska realna gimnazija Deželna nižja gimnazija, torej humanistična z latinskim in grškim jezikom. Leta 1898 se je gimnazija ponovno preimenovala, postala je Deželna gimnazija cesarja Franca Jožefa. Tako se je imenovala do propada Avstro-Ogrske, obenem pa se je začelo tudi njeno izpopolnjevanje v osemrazredno gimnazijo.

V novi državi, ki predstavlja nov mejnik na razstavi, je ime šole ponovno Državna realna gimnazija, leta 1930 pa je kralj Aleksander na prošnjo meščanov dovolil, da se gimnazija poimenuje po kraljeviču Andreju, tako je do leta 1941 nosila ime Državna gimnazija kraljeviča Andreja.

V času II. svetovne vojne, ko so na Štajerskem zagospodovali Nemci, se je šola imenovala Wolfram von Eschenbach Schule, Oberschule für Jungen. Nemci so jo takoj vključili v svojo raznarodovalno politiko, zamenjali so profesorje; v glavnem so poučevali prišleki iz Avstrije.

Zadnji del razstave je bil namenjen gimnaziji po drugi vojni, ko je v ospredje - vsaj v določenih obdobjih - stopila ideološka komponenta, ki jo je gimnazija morala (tako kot druge šole) uveljavljati v procesu vzgoje in izobraževanja. V tem kontekstu je bilo tudi novo preimenovanje, od leta 1966 je nosila ime po narodnem heroju Dušanu Kvedru.

V 70. letih so se začela velika prizadevanja za reformo šolstva v celoti. V tem okviru so reševali tudi prostorske potrebe ptujske gimnazije, ki se je 1977. z ostalimi šolami združila v Srednješolski center, ta pa je kmalu dobil novo stavbo. S prihodom t.i. "usmerjenega izobraževanja" je najkrajšo potegnila prav gimnazija, ki je bila praktično ukinjena, namesto v gimnazijo pa so vpisovali v družboslovno-jezikovno usmeritev (naravoslovno-matematične na Ptujju na začetku še ni bilo). Desetletje tega eksperimenta je potrdilo njegovo zgrešenost, z velikimi družbenimi spremembami leta 1990 je Ptuj ponovno dobil gimnazijo, šolo, s katero se lahko maturanti vpišejo na katerokoli fakulteto.

Ker so avtorji posameznih sklopov pri postavitvi zasledovali enotno usmeritev, je to nujno pripeljalo do tega, da se pojavljajo sorodni oziroma celo enaki eksponati, ki pa se razlikujejo po času, v katerem so nastali in seveda tudi po sistemu. Vendar to še zdaleč ni pomenilo ponavljanja ali morebitnega nepotrebnega dolgočasnja obiskovalca (na razstavi je bila predstavljena tipična šolska dokumentacija različnih obdobj).

Zaradi neskladja med majhnostjo prostora in željo pokazati čim več ter nekaj nepotrebnimi dodatki za "zunanjo učinkovitost" - sporne se nam zdijo predvsem velike povečave (3x2m) stavb, v katerih je domovala gimnazija - je ponekod prišlo do slabše preglednosti gradiva ter do zasenčenja vsebine in osnovne govorice originalnih eksponatov.

Osnovni problem razstave je bil v tem, da so avtorji, čeprav so natančno vedeli, kaj želijo predstaviti - to pa je celostna podoba o nekdanjem in tudi zdajšnjem življenju gimnazije - svoj namen le delno uresničili. Glavni razlog (pomanjkanje finančnih sredstev) smo že omenili.

Za konec povejmo, da je bila razstava ob jubileju ptujske gimnazije kljub nekaterim pomankljivostim prijeten in za marsikoga tudi nostalgichen sprehod skozi nemirna in malo manj nemirna obdobja najpomembnejše ptujske izobraževalne ustanove.

Martin Šteiner

Zbornik Ormož skozi stoletja IV. Ormož 1993, 360 strani.

Občina Ormož je izdala Zbornik Ormož skozi stoletja IV. Številka štiri nam pove, da publikacija ima in vzdržuje neko kontinuiteto, čeprav so časovni razmaki med posameznimi številkami relativno veliki.

Prvi Zbornik Ormož skozi stoletja je izšel leta 1973 ob praznovanju 700-letnice prve omembe mesta. V dvajsetih letih so tako izšli štirje zvezki, ki z bogato vsebino prikazujejo preteklost majhnega, vendar zanimivega mesta ob reki Dravi.

Četrta številka Zbornika je posvečena tudi 500-letnici ustanovitve samostana manjših bratov observantov (frančiškanov) v Ormožu (ustanovljen 16. aprila 1493), ki je pomembno zaznamoval mesto, ukinjen pa je bil 1786. v znanih reformah cesarja Jožefa II.

Četrty zvezek zbornika Ormož skozi stoletja prinaša enainvajset prispevkov, ki so tematsko zelo različni, prav ta raznolikost pa prikaže življenje mesta z različnih vidikov in v različnih obdobjih.

Pater Marjan Vogrin je v svojem prispevku prikazal zgodovinski oris samostana manjših bratov observantov od ustanovitve do ukinitve. Emilijan Cevc je na osnovi primerjav nekaterih kompozicij na grafičnih listih Albrechta Dürerja predstavil in opisal stenske slikarje iz 17. st. v župnijski cerkvi Sv. Jakoba. Prispevek Braneta Lamuta predstavlja arheološke raziskave o najstarejši preteklosti ormoškega področja; izkopa-

vanja so odkrila sledove prazgodovinskih hiš. Prispevek Marije Mirkovič govori o sliki ormoške Sočutne, ki je delo ptujskega slikarja F. A. Pachmayerja, slika pa je bila po ukinitvi samostana prenešana v Varaždin. Marjeta Ciglenečki je na podlagi inventarja iz 1771. predstavila ormoški grad in njegovo opremo. O zbirki pečatov in grbov Ormoža in okolice, ki jih hrani Zgodovinski arhiv Ptuj, govori prispevek Marije Hernje-Masten. Vinsko klet-klečajo, ki je značilna za ljutomersko-ormoške gorice, sta opisala Jelka Skalicky in Peter Požauko. O običajih kulturnega in duhovnega življenja ob rojstvih, porokah in smrti piše Nežka Vaupotič. Nada Jurkovič pa v svojem prispevku prikaže obrti, ki so bile v Ormožu zapisane 1834. Gradbeno dejavnost v Ormožu v letih 1869-1900 je predstavil Peter Pavel Klasinc. Branka Lepen piše o dijakih iz Ormoža in okolice, ki so v času od 1851 do 1914 obiskovali varaždinsko gimnazijo. Zelo zanimiv je prispevek o sodnih deliktih iz sodnega protokola ormoškega mestnega sodnika za leta 1721-1730, ki ga je napisal Gernot Fournier. Biografske narave je prispevek Slavice Tovšak, govori pa o življenju dr. Ivana Geršaka, znane ormoške osebnosti druge polovice 19. st. Irena Lačen-Benedičič je na podlagi arhivskega gradiva iz Zgodovinskega arhiva Ptuj predstavila delovanje in organizacijo vojske v Ormožu od srede 17. st. do konca 1. sv. vojne. Tone Luskovič je obdelal razvoj in delovanje Kletarskega društva Ormož v letih 1898-1960. Branko Oblak je prikazal nastanek in razvoj zadružne elektrarne v Ormožu leta 1922. Članek Ivana Nemaniča predstavlja dokumentarni film "Ormož, jugoslovanski Gallspah" iz leta 1935. Miroslav Novak je na podlagi arhivskih virov obdelal novejšo gospodarsko zgodovino Jeruzalemskih gor. Sestavek Janeza Zdravca prikazuje razvoj in pomembnejše dogodke ormoške občine po letu 1983. Borut Zemljič v svojem prispevku prikazuje izseljence iz Ormoža in okolice v letu 1941 kot posledico raznarodovalne politike okupatorja. Zbornik zaključuje biografski prispevek o življenju in delu umetnostne zgodovinarke in etnologinje dr. Štefke Cobelj, ki ga je napisala Suzana Čeh.

Ob koncu lahko izrazimo le željo, da bi Zbornik Ormož skozi stoletja izhajal v čim krajših časovnih presledkih, morda vsaj vsaki dve ali tri leta.

Martin Šteiner